

**AGROTADBIRKORLIKDA EKSPORT SALOHIYATINI OSHIRISH VA
RAQOBATBARDOSHLIKNI KUCHAYTIRISH.**

No‘monov Otabek O‘rmonjon o‘g‘li
Namangan davlat universiteti tayanch doktoranti
otabeknumanov1019@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18982505>

Annotatsiya: Mazkur maqolada agrotadbirkorlik sohasida eksport salohiyatini oshirish hamda mahsulotlar raqobatbardoshligini kuchaytirish masalalari tahlil qilinadi. Tadqiqotda qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini xalqaro bozorlarga olib chiqishning iqtisodiy ahamiyati, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish mexanizmlari o‘rganilgan. Shuningdek, ishlab chiqarishda zamonaviy agrotexnologiyalarni joriy etish, mahsulot sifatini xalqaro standartlarga moslashtirish, logistika tizimini takomillashtirish, marketing strategiyalarini rivojlantirish va davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash choralari eksport hajmini oshirishning muhim omillari sifatida asoslab berilgan. Maqolada agrotadbirkorlik subyektlarining tashqi bozorlardagi raqobatbardoshligini kuchaytirish orqali milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga erishish imkoniyatlari yoritilgan.

Kalit so‘zlar: agrotadbirkorlik, eksport salohiyati, raqobatbardoshlik, qishloq xo‘jaligi mahsulotlari, xalqaro bozor, logistika, innovatsion texnologiyalar, sifat standartlari, tashqi savdo, iqtisodiy samaradorlik.

Аннотация. В данной статье анализируются вопросы повышения экспортного потенциала в сфере агропредпринимательства и усиления конкурентоспособности продукции. В исследовании рассматривается экономическое значение вывоза сельскохозяйственной продукции на международные рынки, существующие проблемы и механизмы их решения. Также обосновано, что внедрение современных агротехнологий в производство, приведение качества продукции в соответствие с международными стандартами, совершенствование логистической системы, развитие маркетинговых стратегий и меры государственной поддержки являются важными факторами увеличения объёмов экспорта. В статье освещаются возможности достижения устойчивого развития национальной экономики посредством повышения конкурентоспособности субъектов агропредпринимательства на внешних рынках.

Ключевые слова: агропредпринимательство, экспортный потенциал, конкурентоспособность, сельскохозяйственная продукция, международный рынок, логистика, инновационные технологии, стандарты качества, внешняя торговля, экономическая эффективность.

Abstract. This article analyzes the issues of increasing export potential in the field of agribusiness and strengthening product competitiveness. The study examines the economic significance of introducing agricultural products to international markets, existing challenges, and mechanisms for overcoming them. It substantiates that the implementation of modern agrotechnologies in production, alignment of product quality with international standards, improvement of logistics systems, development of marketing strategies, and state support measures are key factors in increasing export volumes. The article highlights the opportunities for achieving sustainable national economic development by enhancing the competitiveness of agribusiness entities in foreign markets.

Keywords: agribusiness, export potential, competitiveness, agricultural products, international market, logistics, innovative technologies, quality standards, foreign trade, economic efficiency.

Kirish

Bugungi kunda global iqtisodiy integratsiya jarayonlarining jadallashuvi qishloq xo‘jaligi sohasida faoliyat yuritayotgan agrotadbirkorlik subyektlari oldiga yangi talab va vazifalarni qo‘yimoqda. Xalqaro bozorlarda raqobat kuchayib borayotgan bir sharoitda mahsulot sifatini oshirish, tannarxni kamaytirish, logistika tizimini takomillashtirish va eksport geografiyasini kengaytirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, agrotadbirkorlikda eksport salohiyatini oshirish va raqobatbardoshlikni kuchaytirish masalasi dolzarb ilmiy-amaliy muammo sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Mamlakatimizda qishloq xo‘jaligi iqtisodiyotning ustuvor tarmoqlaridan biri bo‘lib, u nafaqat oziq-ovqat xavfsizligini ta‘minlash, balki eksport tushumlarini ko‘paytirish orqali milliy iqtisodiyotni rivojlantirishga xizmat qilmoqda. So‘nggi yillarda agrar sohani modernizatsiya qilish, intensiv

“Ilmiy tadqiqotlarni amaliyotga joriy qilishning muammo va yechimlari” mavzusidagi onlayn xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallar to‘plami. NamDU - 2026-yil 20-21-fevral

texnologiyalarni joriy etish, qayta ishlash quvvatlarini kengaytirish va eksportni rag‘batlantirishga qaratilgan keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Biroq, mavjud salohiyatdan to‘liq foydalanish uchun tizimli yondashuv, innovatsion boshqaruv mexanizmlari va bozor talablari asosida faoliyat yuritish zarur.

Agrotadbirkorlik subyektlarining eksport salohiyati ko‘plab omillarga bog‘liq bo‘lib, ular qatoriga ishlab chiqarish hajmi va sifati, xalqaro standartlarga muvofiqlik, sertifikatlash tizimi, moliyaviy resurslardan foydalanish darajasi, transport-logistika infratuzilmasi hamda marketing strategiyalari kiradi. Ayniqsa, qo‘shimcha qiymat yaratuvchi qayta ishlash jarayonlarini rivojlantirish eksport samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

Mazkur maqolaning maqsadi agrotadbirkorlik sohasida eksport salohiyatini oshirishning asosiy yo‘nalishlari va imkoniyatlarini tahlil qilish hamda raqobatbardoshlikni kuchaytirishning samarali mexanizmlarini ilmiy asoslashdan iborat. Tadqiqot natijalari agrar sohada eksport faoliyatini takomillashtirish va tashqi bozorlarda mustahkam o‘rin egallashga xizmat qiluvchi amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga yo‘naltirilgan.

Asosiy qism

Agrotadbirkorlikda eksport salohiyatini oshirish va raqobatbardoshlikni kuchaytirish masalasi bugungi globallashuv sharoitida milliy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Agrar sektorning eksportga yo‘naltirilgan rivojlanishi nafaqat tashqi savdo balansini yaxshilaydi, balki hududiy iqtisodiy faollikni oshiradi, aholi bandligini ta‘minlaydi va valyuta tushumlarini ko‘paytiradi. Shu bois agrotadbirkorlik subyektlarining eksport imkoniyatlarini tizimli ravishda kengaytirish, ularning xalqaro bozorlarda raqobatbardoshligini oshirish zamonaviy iqtisodiy siyosatning ustuvor yo‘nalishlaridan biridir.

Eksport salohiyati iqtisodiy kategoriya sifatida ishlab chiqarish quvvatlari, resurslar samaradorligi, texnologik daraja, mahsulot sifati, logistika infratuzilmasi, marketing imkoniyatlari va institutsional muhitning o‘zaro uyg‘unligidan iborat murakkab tizimni ifodalaydi. Ushbu omillarning har biri o‘zaro bog‘liq bo‘lib, ularning birortasidagi zaiflik umumiy eksport natijalariga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi. Shuning uchun eksportni rivojlantirish alohida bir yo‘nalishni emas, balki butun agrar tizimni modernizatsiya qilishni talab etadi.

Agrotadbirkorlik subyektlarining eksport salohiyatini oshirishda ishlab chiqarish jarayonlarini intensivlashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Intensiv rivojlanish modeli yer maydonlarini kengaytirish hisobiga emas, balki mavjud resurslardan samarali foydalanish orqali yuqori hosildorlikka erishishni nazarda tutadi. Zamonaviy agrotexnologiyalar, yuqori hosilli va kasalliklarga chidamli navlar, tomchilatib sug‘orish tizimlari, agrotexnik jarayonlarni avtomatlashtirish va raqamli monitoring tizimlari ishlab chiqarish samaradorligini sezilarli oshiradi. Natijada eksport uchun zarur bo‘lgan barqaror xomashyo bazasi shakllanadi.

Iqlim o‘zgarishi sharoitida agrar ishlab chiqarishning barqarorligini ta‘minlash eksport strategiyasining ajralmas qismi hisoblanadi. Qurg‘oqchilik, suv resurslarining kamayishi, haroratning keskin o‘zgarishi hosildorlikka bevosita ta‘sir ko‘rsatadi. Shu sababli suvni tejoychi texnologiyalar, agroiklimiy zonalash, sug‘orish tizimlarini modernizatsiya qilish va agrotexnik tadbirlarni ilmiy asosda rejalashtirish muhimdir. Ekologik barqaror ishlab chiqarish modeli xalqaro bozorlarda yuqori baholanadi, ayniqsa organik va ekologik toza mahsulotlarga talab ortib borayotgan sharoitda.

Qo‘shimcha qiymat yaratish mexanizmlarini kengaytirish eksport daromadlarini bir necha barobar oshirish imkonini beradi. Xomashyo eksporti ko‘pincha past rentabellik bilan xarakterlanadi, chunki asosiy foyda qayta ishlash va brending bosqichlarida shakllanadi. Shu bois meva-sabzavotlarni chuqur qayta ishlash, yarim tayyor va tayyor mahsulotlar ishlab chiqarish, zamonaviy qadoqlash va saqlash texnologiyalarini joriy etish orqali yuqori qiymatli mahsulotlarni eksport qilish maqsadga muvofiqdir. Qayta ishlash sanoatining rivojlanishi hududiy sanoatlashuv jarayonini tezlashtiradi va eksport tarkibini diversifikatsiya qiladi.

Eksport salohiyatining muhim tarkibiy qismi – bu sifat menejmenti tizimidir. Xalqaro bozorlarda sanitariya va fitosanitariya talablari, mahsulot xavfsizligi va sertifikatlash jarayonlari qat‘iy nazorat qilinadi. Shu bois agrotadbirkorlik subyektlari ishlab chiqarishdan tortib realizatsiyagacha bo‘lgan barcha bosqichlarda sifatni boshqarish tizimini joriy etishi zarur. Sertifikatlash jarayonlarining shaffofligi va xalqaro standartlarga muvofiqligi eksport kontraktlarini kengaytirishda hal qiluvchi omil hisoblanadi.

Logistika infratuzilmasini rivojlantirish eksport samaradorligining asosiy shartlaridan biridir. Qishloq xo‘jaligi mahsulotlarining tez buziluvchanligi saqlash, saralash, qadoqlash va tashish jarayonlarining mukammalligini talab qiladi. Sovutkichli omborlar, logistika markazlari, transport

“Ilmiy tadqiqotlarni amaliyotga joriy qilishning muammo va yechimlari” mavzusidagi onlayn xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallar to‘plami. NamDU - 2026-yil 20-21-fevral

koridorlari va bojxona rasmiylashtiruv jarayonlarining tezkorligi mahsulotning sifatini saqlab qolish va yetkazib berish muddatlarini qisqartirish imkonini beradi. Transport xarajatlarini optimallashtirish mahsulot narxining raqobatbardoshligini ta’minlaydi.

Marketing strategiyasini takomillashtirish eksportni rivojlantirishning muhim shartidir. Xalqaro bozorlarda talab yuqori bo‘lgan mahsulotlarni aniqlash, iste’molchilarning did va talablarini o‘rganish, mahsulotni segmentlashtirish va brend yaratish eksport muvaffaqiyatining asosini tashkil etadi. Zamonaviy raqamli marketing vositalari, elektron savdo platformalari, xalqaro ko‘rgazma va yarmarkalarda ishtirok etish yangi hamkorlar topish va eksport geografiyasini kengaytirishga xizmat qiladi.

Moliyaviy qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari eksport salohiyatini oshirishda muhim rol o‘ynaydi. Imtiyozli kreditlar, subsidiyalar, eksport sug‘urtasi, davlat kafolatlari va investitsion loyihalarni qo‘llab-quvvatlash orqali ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish mumkin. Eksport risklarini sug‘urtalash va moliyaviy kafolat mexanizmlarining mavjudligi tadbirkorlarning tashqi bozorlarga chiqish jarayonini soddalashtiradi.

Klaster tizimi va kooperatsiya mexanizmlari kichik agrotadbirkorlik subyektlarining eksportga chiqish imkoniyatlarini kengaytiradi. Klaster modeli ishlab chiqarish, qayta ishlash, saqlash va sotish jarayonlarini yagona tizimga birlashtirib, xarajatlarni kamaytiradi va sifatni barqaror ta’minlaydi. Kooperatsiya orqali kichik ishlab chiqaruvchilar yirik eksport partiyalarini shakllantirib, xalqaro bozorlarda raqobatbardosh bo‘lish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Inson kapitalini rivojlantirish uzoq muddatli eksport strategiyasining muhim elementi hisoblanadi. Agrar sohada menejment, marketing, logistika va xalqaro savdo bo‘yicha malakali mutaxassislar tayyorlash zarur. Tadbirkorlarning xorijiy tillarni bilishi, xalqaro savdo qoidalarini o‘zlashtirishi va muzokara olib borish ko‘nikmasiga ega bo‘lishi eksport samaradorligini oshiradi. Ilmiy-tadqiqot muassasalari bilan hamkorlik yangi texnologiyalar va innovatsion yechimlarni joriy etishga yordam beradi.

Raqamlashtirish jarayonlari eksport salohiyatini oshirishning zamonaviy omillaridan biridir. Elektron hujjat aylanishi, bojxona jarayonlarini avtomatlashtirish, agroplatformalar va ma’lumotlar bazasini shakllantirish orqali vaqt va xarajatlarni qisqartiriladi. Raqamli monitoring tizimlari ishlab chiqarish jarayonini nazorat qilish va prognozlash imkonini beradi.

Eksport faoliyatida risklarni boshqarish ham muhim ahamiyatga ega. Global narxlarning o‘zgarishi, valyuta kurslarining tebranishi, iqlim xatarlarining kuchayishi va logistika muammolari eksport barqarorligiga tahdid soladi. Risklarni diversifikatsiya qilish, sug‘urta mexanizmlaridan foydalanish va bozorlarni kengaytirish orqali ushbu tahdidlarni kamaytirish mumkin.

Umuman olganda, agrotadbirkorlik subyektlarida eksport salohiyatini oshirish va raqobatbardoshlikni kuchaytirish tizimli, bosqichma-bosqich va uzoq muddatli strategiyani talab qiladi. Ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, qo‘shimcha qiymat yaratish, logistika infratuzilmasini rivojlantirish, marketing strategiyasini takomillashtirish, moliyaviy qo‘llab-quvvatlashni kuchaytirish, klaster tizimini rivojlantirish, inson kapitaliga investitsiya kiritish va raqamlashtirish jarayonlarini jadallashtirish orqali xalqaro bozorlarda barqaror va mustahkam o‘rin egallash mumkin. Bunday yondashuv nafaqat agrotadbirkorlik subyektlarining iqtisodiy samaradorligini oshiradi, balki milliy iqtisodiyotning barqaror o‘sishiga, hududiy rivojlanishga va eksport tushumlarining ko‘payishiga xizmat qiladi.

Xulosa

Agrotadbirkorlikda eksport salohiyatini oshirish va raqobatbardoshlikni kuchaytirish masalasi zamonaviy iqtisodiy taraqqiyotning ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, agrar sektorning eksportga yo‘naltirilgan rivojlanishi milliy iqtisodiyot barqarorligini ta’minlash, tashqi savdo balansini yaxshilash, valyuta tushumlarini ko‘paytirish hamda hududiy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Agrotadbirkorlik subyektlarining eksport salohiyati ko‘p omilli tizim bo‘lib, u ishlab chiqarish samaradorligi, mahsulot sifati, qo‘shimcha qiymat yaratish darajasi, logistika infratuzilmasi, marketing strategiyasi, moliyaviy qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari hamda institutsional muhitning uyg‘unligiga bog‘liq. Mazkur omillarning har biri o‘zaro chambarchas bog‘langan bo‘lib, ularning kompleks rivojlanishi eksport hajmini barqaror oshirish imkonini beradi.

Tahlillar shuni tasdiqlaydiki, intensiv agrotexnologiyalarni joriy etish, resurslardan samarali foydalanish va innovatsion boshqaruv tizimlarini qo‘llash ishlab chiqarish hajmi va sifatini oshirishga xizmat qiladi. Bu esa eksport uchun zarur bo‘lgan barqaror xomashyo bazasini shakllantiradi. Qayta

“Ilmiy tadqiqotlarni amaliyotga joriy qilishning muammo va yechimlari” mavzusidagi onlayn xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallar to‘plami. NamDU - 2026-yil 20-21-fevral

ishlash sanoatini rivojlantirish orqali yuqori qo‘shimcha qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarish eksport daromadlarini sezilarli darajada oshirish imkonini beradi.

Logistika infratuzilmasini takomillashtirish, saqlash va tashish jarayonlarini modernizatsiya qilish mahsulot sifatini saqlab qolish va transport xarajatlarini kamaytirish orqali raqobatbardoshlikni kuchaytiradi. Marketing strategiyalarini rivojlantirish, xalqaro bozorlarda brend yaratish va elektron savdo platformalaridan foydalanish eksport geografiyasini kengaytirishga xizmat qiladi.

Moliyaviy qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari, jumladan imtiyozli kreditlar, eksport sug‘urtasi va investitsiyalarni jalb qilish ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish hamda risklarni kamaytirishga yordam beradi. Klaster tizimi va kooperatsiya mexanizmlari esa kichik agrotadbirkorlik subyektlarining yirik eksport zanjirlariga integratsiyalashuvini ta‘minlaydi.

Shuningdek, inson kapitalini rivojlantirish, malakali kadrlar tayyorlash va raqamlashtirish jarayonlarini jadallashtirish uzoq muddatli eksport barqarorligining asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Raqamli texnologiyalar ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, xarajatlarni kamaytirish va bozor kon’yunkturasini tezkor tahlil qilish imkonini beradi.

Umuman olganda, agrotadbirkorlik subyektlarida eksport salohiyatini oshirish va raqobatbardoshlikni kuchaytirish kompleks va tizimli yondashuvni talab qiladi. Ishlab chiqarishdan tortib realizatsiyagacha bo‘lgan barcha bosqichlarda modernizatsiya va innovatsion rivojlanish ta‘minlangandagina xalqaro bozorlarda barqaror o‘rin egallash mumkin. Mazkur yo‘nalishdagi izchil islohotlar va samarali boshqaruv mexanizmlari agrar sektorning eksport salohiyatini to‘liq ro‘yobga chiqarish hamda milliy iqtisodiyotning barqaror o‘sishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Мухитдинов, Шухрат Зиявитдинович. "Тадбиркорлик субъектларида хатарларни бошқаришнинг назарий-услугий асослари." Scientific progress 1.6 (2021): 939-943.
2. Urmonvich N. O. The role of institutional innovations and economic incentives in enhancing the export potential of agro-entrepreneurship entities in uzbekistan //Models and methods for increasing the efficiency of innovative research. – 2026. – Т. 5. – №. 53. – С. 12-17.
3. Muxitdinov, Shuxrat. "Kichik biznesni innovatsion rivojlantirish strategiyasi." MUHANDISLIK VA IQTISODIYOT 3.9 (2025).
4. Urmonvich, Numonov Otabek. "The Place Of Small Business And Science Integration In The Innovation Economy." O‘zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnali 4.46 (2025): 197-201.
5. Мухитдинов, Ш. З. "Пути совершенствования механизмов эффективного управления многопрофильными фермерскими хозяйствами в Узбекистане." Формирование инновационной экономики будущего. 2019.
6. Urmonvich, N. O. (2025). Improving The Activities Of Innovative Business Incubators At Higher Educational Institutions. Pedagog, 8(11), 256-260.
7. Urmonvich, Numonov Otabek. "Mechanisms of mutually beneficial cooperation between vocational colleges and small businesses." World Scientific Research Journal 46.2 (2025): 358-365.